

ตฺหนาถึ บัจจยั กับธาตุหฺมวด ภู, รุฐ, และ ทิว

ว่าโดยกาล บอกอดีตกาล แปลว่าแล้ว

บอกอดีตกาล ล่วงแล้วเสร็จ แปลว่า ครั้น...แล้ว

ว่าโดยวาก ใช้ใน ๒ วาก คือ กัตตุวาก และ เหตุกัตตุวาก

ตฺน ตฺวา ตฺวาน เรียกว่า ตฺหนาถึ บัจจยั แปลว่า แล้ว..... บัจจยัทั้ง ๓ ตัวนี้

ไม่ต้องแจกด้วยวิภัตินํ เพราะเป็นอํพยยะ

กัตตุวาก

ลงบัจจยัประจําหฺมวดธาตุบ้าง

หฺมวด ภู ธาตุ

ทตฺวา ให้แล้ว ทา ธาตุในความให้ รัสสะ อา เป็น อ

ฐตฺวา ยืนแล้ว ฐา ธาตุในความยืน รัสสะ อา เป็น อ

ปีตฺวา ดื่มแล้ว ปา ธาตุในความดื่ม แปลง อา เป็น อิ

ปีวิตฺวา ดื่มแล้ว ปา ธาตุในความดื่ม แปลง ปา เป็น ปีว ลง อิ อาคม

ชหิตฺวา ละแล้ว หา ธาตุในความละ เทวภาวะ หา เป็น หาหา

รัสสะ เป็น หหา แปลง ห เป็น ชหา ลง อิ อาคม เป็น ชหิ

สยิตฺวา นอนแล้ว สี ธาตุในความนอน อี เป็น เอ

เอ เป็น อย ลง อิ อาคม

ภายิตฺวา กลัวแล้ว ภิ ธาตุในความกลัว อี เป็น เอ

เอ เป็น อาย ลง อิ อาคม

หุตฺวา เป็นแล้ว หุ ธาตุในความมี, เป็น

ภวิตฺวา เป็นแล้ว ภู ธาตุในความมี, เป็น อุ เป็น โอ

โอ เป็น อว ลง อิ อาคม

อภิภวิตฺวา ครอบงำแล้ว อภิ+ภู ธาตุ อุ เป็น โอ

โอ เป็น อว ลง อิ อาคม

จวิตฺวา เคลื่อนแล้ว จุ ธาตุในความเคลื่อน อุ เป็น โอ

โอ เป็น อว ลง อิ อาคม

ยาจิตฺวา ขอแล้ว ยาจุ ธาตุในความขอ ลง อิ อาคม

ขาทิตฺวา เคี้ยวกินแล้ว ขาทุ ในความเคี้ยวกิน ลง อี อาคม
 ลภิตฺวา ได้แล้ว ลภุ ชาติ ในความได้ ลง อี อาคม
 มริตฺวา ตายแล้ว มรุ ชาติ ในความตาย ลง อี อาคม
 คมิตฺวา ไปแล้ว คมุ ชาติ ในความไป ลง อี อาคม
 ปวิสิตฺวา เข้าไปแล้ว ป+วิส ในความเข้าไป ลง อี อาคม
 นิกฺขมิตฺวา ออกไปแล้ว นิ+กมุ ในความก้าวไป ลง อี อาคม

หมวด รุฑ ชาติ

รุฑิตฺวา ปิดแล้ว รุฑ ชาติ ในความปิด, กั้น ลง อี อาคม
 มุญฺจิตฺวา ปล่อยแล้ว มุจ ในความปล่อย ลง อี อาคม
 ภินฺทิตฺวา ทำลายแล้ว ภิท ในความทำลาย ลง อี อาคม
 ฉินฺทิตฺวา ตัดแล้ว ฉิท ชาติ ในความตัด ลง อี อาคม

หมวด ทิว ชาติ

ทิพฺพิตฺวา เล่นแล้ว ทิว ชาติ ในการเล่น
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น พุพ ลง อี อาคม
 สทิพฺพิตฺวา เย็บแล้ว สิว ชาติ ในความเย็บ
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น พุพ ลง อี อาคม
 ชายิตฺวา เกิดแล้ว ชนุ ชาติ ในความเกิด
 แปลง ชนุ เป็น ชา ลง ย ปัจจัย ลง อี อาคม
 อาทียิตฺวา ถือเอาแล้ว อา+ทา ชาติ ในความให้
 แปลง อา เป็น อี ลง ย ปัจจัย อี อาคม
 พุชฺฌิตฺวา รู้แล้ว พุช ชาติ ในความรู้ ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชุฌ ลง อี อาคม
 ภิชฺชิตฺวา แรกแล้ว ภิท ชาติ ในความแรก ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชุช ลง อี อาคม
 วิรชฺฌิตฺวา ผิดแล้ว วิ+รุช ชาติ ในความผิด ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชุฌ ลง อี อาคม
 อุปฺปชฺชิตฺวา เกิดขึ้นแล้ว อุ+ปท ชาติ ในความเกิด ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชุช ลง อี อาคม
 รชฺชิตฺวา ย้อมแล้ว รช ชาติ ในความย้อม ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชุช ลง อี อาคม

ปจฺจิตฺวา สุขแล้ว ปจฺ ชาติ ในความสุข ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น จจ ลง อี อาคม
 มุจฺจิตฺวา พ้นแล้ว มุจฺ ชาติ ในความพ้น ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น จจ ลง อี อาคม
 สมมุยฺหิตฺวา หลงแล้ว สัมมุหฺ ชาติ ในความหลง ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ยห ลง อี อาคม
 อารุยฺหิตฺวา ขึ้นแล้ว อา+รุหฺ ชาติ ในความขึ้น ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ยห ลง อี อาคม
 นิชฺชิตฺวา ขาดแล้ว นิหฺ ชาติ ในความตัด ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชช ลง อี อาคม
 อารพฺภิตฺวา บรรารภแล้ว อา+รภฺ ชาติ ในความเริ่ม ลง ย ปัจจัย
 แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น พภ ลง อี อาคม

ตฺนาทึ ปัจจัยแปลได้ ๘ อย่าง

1. แปลตามลำดับกิริยา แปลว่าแล้ว เป็นกิริยาที่ทำก่อนแล้วจึงทำกิริยาอื่นต่อไปอีก เรียกว่า **ปุพฺพกาลกิริยา**

เช่น เถโร สพุพฺรตฺตี สมณธมฺมํ กตฺวา อรุณฺณคฺคฺมเน คพฺภํ ปวิสิตฺวา นิสิตฺวา.

อ.พระเถระ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ตลอดราตรีทั้งปวง เข้าไปแล้ว สู้ห้อง
 ในกาลเป็นที่ขึ้นไปแห่งอรุณ นิ่งแล้ว

2. แปลตามลำดับกิริยา ไม่ออกสำเนียงปัจจัย เป็นกิริยาที่ทำพร้อมกับกิริยาอื่น เรียกว่า **สมานกาลกิริยา**

เช่น นิธินํ ปวตฺตารนฺติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อายสฺมนตํ ราธํ
 อารพฺภ กเถสิ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระวิหาร ชื่อว่าเขตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพราหมณ์
 ชื่อว่าราธะ ผู้มีอายุ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า นิธินํ ปวตฺตารํ ดังนี้ เป็นต้น.

โครงการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

3. ชาติู้ข้ากักริยาข้างต้น แสดงว่าทำเสร็จแล้ว แปลว่า ครั้น....แล้ว เรียกว่า **ปริโยสานกาลกริยา**
เช่น เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิตฺวา จ ปน ภควนฺตํ เอตทโวจ.
อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมประทับอยู่ โดยส่วนแห่งทิศใด อ.พระเทวทัต เข้าไปเฝ้าแล้ว
โดยส่วนแห่งทิศนั้น ก็ แล อ.พระเทวทัต ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งคำนั้น
กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ
4. แปลหลังกริยาคุมพากย์ แปลว่าแล้ว เรียกว่า **อปฺรกาลกริยา**
เช่น คจฺจน ตาสํ ทตฺวา.
อ.ท่าน จงไป ให้แล้ว แก่หญิง ท. เหล่านั้น.
5. แปลหลังกริยาอื่น ไม่ออกสำเนียงปัจจัย ขยายกริยานั้น เรียกว่า **กริยาวิเสสน**
เช่น พฺรหฺมโณ เอกํ กมฺพลํ อนฺโตคนฺธกุญฺญิ สตุฏฺฐ สยนสฺส อุปฺริ วิตานิ กตฺวา พฺนฺธิ.
อ.พราหมณ์ ผูกแล้ว ซึ่งผ้ากัมพล ผืนหนึ่ง กระทำ ให้เป็นเพดาน ในเบื้องบน
แห่งที่เป็นที่บรรทม ของพระศาสดา ในภายในแห่งพระคันธกุฎี.
6. แปลหลังนาม ไม่ออกสำเนียงปัจจัย เรียกว่า **วิเสสน**
เช่น อิมเ จตฺตาโร สตุฏฺฐวิเสสเ จฺฐเปตฺวา อวเสสสา สตุฏฺฐา ตสนฺติ.
อ.สัตว์ ท. ผู้เหลือลง เว้น ซึ่งสัตว์ผู้วิเศษ ท. ๔ เหล่านี้ ย่อมสะดุ้ง
7. แปลหลังกริยาคุมพากย์ แปลว่า เพราะ.... เรียกว่า **เหตุ**
เช่น สีหํ ทิสฺวา ภยํ อุปฺปชฺชติ.
อ.ความกลัว ย่อมเกิดขึ้น เพราะเห็น ซึ่งสีหะ
8. แปลว่าแล้ว ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ เรียกว่า **กริยาปธานนัย**
เช่น อุโปปี ตาปสา สาราณียํ กถํ ภเถตฺวา, สยนกาเล นารโท เทวลสฺส
นิปชฺชนภฺฏฐานญจ ทฺวารญจ สลฺลภเขตฺวา นิปชฺชิ.
อ.ดาบส ท. แม้ทั้งสอง กล่าวแล้ว ซึ่งกถา อันยังกันและกันพึงให้ระลึก ในกาลเป็นที่นอน
อ.นารทะดาบส กำหนดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นอน แห่งเทวละดาบสด้วย ซึ่งประตุด้วย
นอนแล้ว.

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

1. อ.เถระ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม เข้าไปแล้ว สูห้อย นิ่งแล้ว ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

1. สี่หฺ ทิสฺวา ภยํ อุปฺปชฺชติ ฯ